

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדַּת יָמִים HEMDAT YAMIM

תְּרוּמָה תְּשַׁע"ה

פְּרֶשֶׁת שְׁבוּעַ

למי אין כנפיים ולמי יש חרב?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

פרשת תרומה פותחת בציווי על בניית הארון ועליו הכפורת עם הכרובים. הכתוב מציין כי הכרובים היו מכונפים, בעלי כנפיים: "וְהָיוּ הַכְּרָבִים פְּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַלָּה סָכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַפְּפֹרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו אֶל הַפְּפֹרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרָבִים" (שמות כה כ).

השרפים מופיעים בחזון הקדשת ישעיהו כנביא, גם להם היו כנפיים:

"שֶׁרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד בְּשֵׁתֵים יְכַסֶּה פָּנָיו וּבְשֵׁתֵים יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבְשֵׁתֵים יַעֲוֹפֶף" (ישעיהו ו ב).

אם נעייין בנבואה הפותחת את ספר יחזקאל נגלה שגם לחיות הקודש, האופנים, היו כנפיים כמאמר הכתוב:

"וּמִתּוֹכָה דְמוֹת אַרְבַּע חַיּוֹת ... וְאַרְבַּע כְּנָפִים לְאַחַת לָהֶם" (יחזקאל א' ה-ו, עיינו גם ב-כד ועוד עיינו שם ב"ה ואילך).

כמובן שלא נתיימר לבאר מה פשרם של השרפים האופנים וחיות הקודש. בלשון חז"ל ואחר כך בלשון הראשונים שרפים אופנים

כרובים וחיות הקודש הם כינויים מקבילים או חופפים (עיינו ברמב"ם ה' יסודי התורה פ"ב ה"ז) אי לכך, נביא רק בתמצית את הסברי

חז"ל וגדולי הראשונים בפירוש הביטוי שרפים. התרגום מתרגם "שמשין קדישין". הראשונים ובראשם רש"י הסבירו שכיון

שתפקידם היה לשרוף נתכנו שרפים.

לעומת "שמשין קדישין" אלה, כאשר הכתוב עוסק בהופעתם של מלאכים, לא נזכר בהקשר זה היותם בעלי כנפיים אף פעם. מלאך

או מלאכים נזכרו פעמים רבות, גם בתורה גם בנביאים וגם בספרי הכתובים. נביא כמה דוגמאות:

"וַיִּמְצָאָהּ [את הגר] מְלֹאךְ יִקְנֶךָ עַל עֵין הַיָּמִים בְּמִדְבָּר עַל הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר" (בראשית ט"ז ז),

"וַיִּקְרָא אֵלָיו מְלֹאךְ יִקְנֶךָ מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אֲכַרְהֶם וַיֹּאמֶר הַגִּנִּי" (בראשית כ"ב יא),

"וַיֹּאמֶר אֵלַי מְלֹאךְ הָאֱלֹקִים בְּחִלּוֹם יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּנִּי" (בראשית ל"א יא),

"וַתֵּרָא הָאֱתוֹן אֶת מְלֹאךְ יִקְנֶךָ וַצָּב בְּדֶרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ וַתֵּת הָאֱתוֹן מִן הַדֶּרֶךְ ..." (במדבר כ"ב כג),

"וַיִּרְא אֵלָיו מְלֹאךְ יִקְנֶךָ וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִקְנֶךָ עִמָּךְ גְּבוּר הַחֵיל" (שופטים ו' יב),

"וַיִּשָּׁפַב [אליהו] נְיִישָׁן תַּחַת רַתֵּם אֶחָד וְהִגִּיה זֶה מְלֹאךְ נִגְעַב בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֲכֹל" (מלכים א' י"ט ה),

"וַיִּשָּׂא דָוִד אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת מְלֹאךְ יִקְנֶךָ עֹמֵד בֵּין הָאֲרָזִים וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַחֲרָבוֹ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַם..." (דברי הימים א' כ"א טז).

לאורך כל התנ"ך לא מוזכר, באף מקור, שיש למלאך כנפיים. בחלק מן המקרים המלאך היה מצויד בחרב (עיינו גם יהושע ה' יג).

נחלקו רבותינו בהסבר המושג מלאך:

לרש"י - מי שזוכה, יכול לראות מלאכים גם בעולם החומר ולעתים הם נדמים כאנשים.

לרמב"ם וסיעתו - אפשר לחזות במלאך רק במראה הנבואה.

יש מי שהסבירו שכל שליח העושה שליחותו של הקב"ה יכול לקבל את התואר מלאך והוא יכול להיות תופעת טבע, נציג מעולם החי

או מישהו בדרגת מדבר.

הנפקא מינא תהיה למשל בהסבר הפסוק הבא:

"עֲשֵׂה מְלֹאכְיוֹ רוּחוֹת מְשַׁרְתָּיו אֲשֶׁר לְהֵט" (תהלים ק"ד ד).

לשיטת רש"י - המלאכים (שנבראו ביום השני) הם רוחניים והם יכולים להתלבש בלבוש גשמי.

לרמב"ם - ניתן לחזות בהם רק במראה הנבואה.

לשיטה השלישית - גם רוח גשמית יכולה לחסות ב"צל" התואר "מלאכיו" כאשר היא משרתת את רצון הבורא.

מה שברור מכל המקורות הנ"ל הוא, שאין כל מקור יהודי המקשר בין מלאכים לכנפיים.

לע"נ

רבי יעקב בן אברהם ועישה
וחנה בת יעיש ושמחה
סבג ז"ל

לע"נ

ר' מאיר בן
יחזקאל שרגא
ברכפלד ז"ל

לע"נ

מרת שרה ונגרובסקי
בת ר' משה זאב ע"ה
נלב"ע י' בתמוז תשע"ד

לע"נ

הרב יוסף מרדכי
שמחה שטרן ז"ל
נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד

לע"נ

הרב אשר וסרטיל ז"ל
נלב"ע
ט' בכסלו תשס"ט

לע"נ מר שמואל שמש ז"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה', נלב"ע י"ז בסיוון תשע"ד
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי

האם מותר לתלמיד חכם לרקוד לפני הכלה?

הרב עקיבא כהנא

הגמרא (כתובות יז ע"א) מספרת על רב שמואל בר רב יצחק שהיה מרקד לפני הכלה בענפי הדס, ורבי זירא התרעם על כך שזה גורם לזלזול בכבוד תלמידי חכמים. רק לאחר מיתת רב שמואל, יצא עמוד של אש ממיטתו – דבר שקורה רק לאחד או שניים בדור, ואז רבי זירא הודה ששטותו, או שיטתו, של רב שמואל, עזרה לו שיזכה לעמוד של אש ממיטתו.

נשאלת השאלה: האם אכן ראוי שתלמיד חכם גדול יתנהג לפני החתן והכלה כנער וירקד לפניהם בצורה שטותית, והרי בכך הוא עלול לבזות את מעמדו?

חוות יאיר (רה) הביא שאלה מיהודי תלמיד חכם ששאל אותו אם מותר לו לנגן בחתונה, למרות שהוא מבזה מכבודו, או שהדבר מותר. **והביא את דברי הרא"ש (ב"מ ב, כא)** שמכיון שהתורה פטרה זקן ואינה לפי כבודו מלהשיב, אסור לו למחול על כבודו ולהשיב, ואם הוא רוצה ללכת לפניו משורת הדין, יכול לשלם כסף למאבד, אך לא למחול על כבודו. **ומזה נראה** שאינו רשאי לבזות את עצמו. אמנם הוא טוען שזה שייך רק במצווה ממונית שבין אדם לחבירו, שהתורה ציותה 'ואהבת לרעך כמוך', והוא לא היה מבזה את עצמו על ממונו, כך גם אין לו לבזות את עצמו על ממון הזולת, אבל במצווה לשמח חתן וכלה, שאמנם היא מצווה שבין אדם לחבירו, אך היא נחשבת לגמילות חסדים בגופו, ולכן מותר הדבר אם הוא מופלג בחסידות, וידוע שהוא עושה כך לכבוד השם.

אגרות משה (יור"ד א, רכב) לעומתו מבאר שאין הבדל בין מצוות השבת אבדה למצווה לשמח חתן וכלה, ובשניהם אבן הבוחן היא האם אדם היה עושה עבור ממונו או עצמו את הביזוי הזה. **ומבאר** שכיון שרב שמואל ידע בעצמו שהוא היה עושה את מה שעשה גם עבור בתו, לכן מדין 'ואהבת לרעך כמוך' היה יכול לעשות גם עבור אחרים, ואין בכך ביזוי.

הרב אלחנן וסרמן (קובץ שיעורים מז) לעומתו הקשה על הרא"ש שלעיל שמגמרא דנן מוכח שלא כדבריו כיון שבסופו של דבר רבי זירא הודה שמעשיו של רב שמואל היו כדיון, למרות שביזה את כבודו: **ומתיר** שיתכן שבהכנסת כלה שכולם רואים שמה שהוא עושה זו מצווה, מותר לו למחול על כבודו, ורק באבדה, שכשאנשים רואים את האדם המכובד מרים חפץ לא מוכח מתוך מעשיו שהוא מקיים מצווה, אסור לו למחול על כבודו.

חשוב לציין שרמ"א **(אבן העזר סה, א)** הביא את הסיפור המובא בגמרא על רבי יהודה בר' אילעי להלכה. **אך בכל זאת כתב ים של שלמה (כתובות ב, ב)** שראוי לרב לשקול, האם כשיבזה את עצמו יש חשש שדבריו לא יהיו נשמעים, ואז יצא שכרו בהפסדו.

סיכום: בגמרא סופר על תלמיד חכם גדול שרקד לפני הכלה, ורבי זירא חשב שאין לאדם לבזות עצמו בריקוד זה. חוות יאיר ביאר שמותר לתלמיד חכם למחול על כבודו במצווה כעין זו, שעושה לכבוד השם. האגרות משה ביאר שרב שמואל היה עושה כך גם לבני ביתו, ולכן לא ראה בכך ביזוי שאסור. וה'קובץ שיעורים' תירץ שבהכנסת כלה, בזמן שעושה את המעשה ניכר לכל שעושה כן לשם מצווה.

להלכה רמ"א הביא את הסיפור על ר' יהודה בר אילעי, אך היש"ש כתב שיש לשקול היטב שמעשי הרב לא יגרמו להערכה שלילית מהצופים שתגרום לכך שלא ישמעו לדבריו.

השמיטה יצרה לך דילמות ערכיות? התלבטויות?
מטרידה אותך תהיה על מהותה של השמיטה?
רוצה לדעת כיצד לנהוג בשנת השמיטה?
שמיטה ותוצרת הארץ?
נתקלת בשאלה בלימוד?

shmita@eretzhemdah.org

לפניכם שיעורים

מה הן מטרות השמיטה?
האם עלי לוותר על החובות שחייבים לי?
האם יש צורך להפריש תרומות ומעשרות בשנה זו?
מה זה "ספיחין"?

חמדת החינוך

הרב יוני לביא, מנהל מוקד "חברים מקשיבים" לנוער (טל: 1599-5000-54 בכל ערב, ובאחר: makshivim.org.il) ופעיל ב'לב אבות' - קו יעוץ להורי מתבגרים (טל': 02-9973232 ובאינטרנט levavot.org.il)

פורים כמו אורי

בכל כיתה יש אחד כזה. השנון, המצחיק, בעל הלשון המושחזת. זה שידוע לקלוע תמיד את ההערה החריפה בשניה הנכונה ולגלגל את כולם מצחוק. לא ברור האם נולדים עם הכישרון הזה, מפתחים אותו עם הזמן או אולי גם וגם. מה שבטוח הוא שלאחד כזה יש סיכוי מצויץ להפוך לכוכב הכיתה ולמסמר החברה. יש רק בעיה אחת. פעמים רבות הצחוק הזה מלווה עם איזו ציניות קרה. הוא מצורף לפוגענות וחוסר רגישות ובא על חשבון אנשים. הוא מגיע בעיסקת חבילה עם התנשאות על הזולת ומהול בקורטוב של עין רעה וכוחנות.

אורי אורבך ז"ל היה שונה לגמרי.

חוש ההומור שלו, החידודים והשפה החדה כתער היו לשם דבר. היו לו ניסוחים מבריקים, דימויים מופלאים ושנינויות משובחות. אך אצלו זה תמיד בא מהמקום הטוב. הנקי. המכבד. היפה. גם יריביו הפוליטיים לא יכלו שלא להוקיר ולאהוב אותו, וכשנפטר התחרו ביניהם בהספדים משתפכים על אישיותו המיוחדת.

חודש אדר בפתח ואותה הדילמה מטרידה כל שנה מחדש. מצד אחד רוצים להצחיק, לשמח, להשתחרר. מצד שני, למרות שחלפה שנה עדיין מרגישים את הטעם המר בפה ממה שקרה בפעם הקודמת. כמה חיקויים השפילו ופגעו וכמה בדיחות דקרו בנקודות רגישות.

'אז מה? נשמע הקול, 'אז לא נצחק? לא נתלוצץ? ומה יהיה על פורים?'

מתברר שבכל זאת אפשר אחרת! מהו סוד ההצלחה?

נאמר את זה במילה אחת – **אורי**.

להיות כמותו.

מצחיק, שנון, מבריק, יצירתי, אבל בלי לדרוס אף אחד בדרך.

לשמוח ולשמח ברמה הכי גבוהה אך מבלי לאבד את הרגישות והכבוד לעומד מולך. להתאמץ ולתת את כולך כדי שהדמעות שיופיעו יהיו רק שמחה ולא של עלבון.

האם זה אפשרי?

אורי הוכיח שכן.

בואו ונראה שגם אנחנו יכולים.

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן.

יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ה)

Oakland, New Zealand

אוקלנד, ניו זילנד
שבת תשס"א

אי שמירת כבודו של מי שנשא לא יהודיה וכח "תקנת הקהל" בנושא

שאלה

בקהילתנו תקנת הקהל האוסרת להעלות לתורה או להתפלל כשליח ציבור מי שנשא אשה לא יהודייה. אחד מן המתפללים הקבועים שנשא אשה לא יהודייה בא לפני שבוע וביקש לעלות לתורה ולעבור לפני התורה בגלל יום הזיכרון לאביו, האם חיוב ה"יור צייט" דוחה את תקנת הקהל?

מה הדין אם כבר קראו לו, האם מותר לביישו ולהורידו? מה קורה כאשר איסור הלבנת פנים מתנגש עם תקנת הקהל?

תשובה

נישואי תערובת הן עבירה חמורה ביותר, גם במימד הפרטי וגם במימד הציבורי¹, ועל כן יש להשתדל ביותר למנוע מתן לגיטימציה מכל סוג של "נישואים" כאלה. במסגרת השתדלות זו, נכון וראוי למנוע מתן כיבודים שונים לאדם כזה, כגון עלייה לתורה².

במקרה דן הדבר מקבל משמעות הלכית חזקה יותר, מכיוון שזו תקנת הקהל, ובוודאי שמותר וראוי לקהל לתקן תקנות לגדור פרצות הדת³.

מעיקר הדין אין איסור, ולעתים - אם הדבר יגרום לתועלת - אף מצוה הוא לבייש ברבים אדם הנשוי לגויה, מאחר שזו עבירה שנחשבת בציבור כחמורה⁴ וכן הוא עובר אותה בפרהסיא. אך על הרב לשקול בזהירות רבה - על סמך היכרותו את הנוגע בדבר ואת הקהילה - אם צעד כזה יגרום לקירוב או לריחוק, ושלא יצא שכרו בהפסדו⁵.

על כן יש לשקול היטב אם לתת לאדם זה לעבור לפני העמוד ביארצייט, אף להורידו משם כשכבר עבר. ועדיף מזה להשתדל למנוע גישתו לעמוד, אם על ידי שיכנוע להסתפק באמירת קדיש בלבד ואם על-ידי הפניית אדם אחר לעמוד קודם שיגש זה.

¹ רמב"ם הל' איסורי ביאה (פ"יב הל' ח, שו"ע אבן העזר (סי' טז סעיפים א-ב).

² עיין שו"ת "במראה הבזק" (ח"א תשו ז, ח; ח"ב תשו ט; ח"ד תשו יט, כה), ובמאמרו של הרב יוסף כרמל בענין, בתוך "שרידים", בטאון רבני אירופה, גליון יח, אדר תשנ"ט.

³ תקנה דומה למקרה שלנו, אנו מוצאים בתקנת חז"ל שכהן הנושא נשים בעבירה פסול לעבודה עד שיגרש או שידור הנאה מהן ברבים (משנה בכורות מה י"ב), ועיין גם ברמב"ן (קונטרס משפט החרם) ועוד מקורות רבים בעניין סמכות הציבור לתקן תקנות.

⁴ נקרא רשע ואינו בכלל עמיתך, ולכן מותר לביישו. עיין בשו"ע חושן משפט (סי' לד סעי' כד), וכן ב"חפץ חיים" (הל' לשון הרע כלל ח סעי' ז' והערות יד וטו), עיין היטב.

⁵ עיין בתשובה בעניין יהודיה הנשואה לגוי, שם אסרנו לאפשר לה לטבול לנידתה, כדי שלא תיווצר בציבור תחושה שדבר זה לגיטימי, שו"ת "במראה הבזק" (ח"ד תשו' פג).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

